

LOTYNŲ
AMERIKOS
NOVELĖS

LABAI SENAS ŽMOGUS DIDELIAUSIAIS SPARNAI

Trečiąjį liūties dieną namiškiai primuše tiek krabų, jog Pelajas gavo bėgti per patvinusį kiemą išmesti jų į jūrą, — mat naktį baisiusiai sukaršiavo naujagimis, ir visi pagalvojo, kad bus užsikrėtęs. Nuo pat antradienio orai laikėsi apsinaukę. Dangus ir jūra liejosi į vientos pilkšvą mase, o smėlis paplūdimyje, kovo mėnesį žaižaravęs nelyginant žarijos ugniakure, dabar virto dumblo ir pūvančiu vėžiagyviu tyre. Po piečio saulė švietė taip blausial, jog Pelajas vos ižiūrėjo kažką krutant ir vaitojant kiemo gale, kai, išmetęs krabus, éjo atgal į trobą. Tik žengęs artyn pastebéjó senuką, kuris guléjo kniúpsčias ištūžusiamė purve ir, kad ir kaip stengési, nevalijo pasikelti, nes jam trukdė dideliausi sparnai.

Išvydęs tą kraupų reginį, Pelajas išsigandęs nubégo pas Elisendą, savo pačią, tuo metu déjusią kompresus sergančiam vaikui, ir nusivedé ją į kiemo galą. Netardemi né žodžio, apstulbę juodu išstebeilijo į tysantį kūną. Drabužiai buvo perdém sudriskę. Ant pliko kiaušo styrojo keli išblukę kuokštelių plaukų, burnoje — vienas kitas dantis, ir apskritai tas purvuose išsvoliojęs senis atrodé pasigailétinas, netekęs bet kokio orumo. Nešvarūs, apipešioti, tarytum gigantiško grifo sparnai klimpsojo beviltiškai susmegę į dumblą. Taip juodu stebeilijo į jį, ir taip idémiai, jog neilgai trukus atsitokéjo ir pagaliau pripažino jį savu. Tuomet ryžosi užkalbinti, ir jis atsaké nesuprantama šnekta seno jürevio balsu. Juodu pagalvojo, kad žmogui lyg ir nederétų turéti sparnus, ir priéjo teisingą išvadą, jog tai bus koks svetimšalis, išsigelbėjęs iš dužusio laivo. Vis dėlto pasikvieté kaimynę, gerai išmanančią visus šio ir ano pasaulio dalykus, ir toji, vos metusi žvylgsni, išsyk įrodé juos klydus.

— Cia angelas,— taré.— Veikiausiai atéjo vaiko, o kad vargšelis toks senas, tai ir nugriuovo, lietaus parblokštasis.

Kitą dieną visi žinojo, kad Pelajas pagavės tikrų tikriau-sią angelą. Niekas namuose neklause išmintingosios kaimy-nės, kuriai šiuolaikiniai angelai atrodė gyvi išlikę maištini-nai, įvelti į kokį sąmokslą dausose, ir kratési minties užbakin-ti jį pagaliais. Visą popietę Pelajas saugojo jį iš virtuvės, ap-siginklavės sargo kuoka, o vakare vargais negalais išplėsé iš dumblo ir uždaré kartu su vištomis. Vidurnaktį lietus nu-čiuvo, o Pelajas ir Elisenda vis mušė krabus. Netrukus pabu-do vaikas, suvis be karščio, ir paprašé valgyti. Tuomet, suki-lus tauriems jausmams, juodu nutaré pasodinti angelą ant plausto, įduoti gélo vandens ir maisto atsargų trim dienomis ir paleisti likimo valiai į atvirą jūrą. Tačiau, paryčiais išėjé į kiemą, priešais vištidę pamaté būri kaimynų, kurie be jokio dievobaimingumo erzino angelą ir pro sienos plyšius mêté vidun maistą, lyg tai būtų buvęs ne koks antgamtinis padaras, o paprasčiausias cirko gyvis.

Prieš septynias pasirodė tévas Gonsaga, sujaudintas negir-detos naujienos. Beveik tuo pat metu susirinko ir daugiau žioplių, tiesa, jie elgési kur kas padoriau už anksčiau atéju-sius ir svarsté, kaip toliau klostysis pagautojo gyvenimas. Naivuoliai galvojo, kad jis būsiąs paskelbtas pasaulio seniū-nu. Kiti, ne tokie patiklūs žmonés saké, jog būsiąs pakeltas į generolus ir gausiąs antpečius su penkiomis žvaigždémis, kad imtų viršų visuose karuose. Kai kurie pranašiškų polékų žmonés tikéjos, kad būsiąs paliktas veislei, idant žemėje iš-augtų karta sparnuotų išminčių, kurie užkariautų visatą. Té-vas Gonsaga, prieš eidamas į kunigus, buvo lemtas miško kir-tėjas. Prisikišęs prie vištídės, akies mirksniu mintimis perbé-go katekizmą ir paprašé atkelti vartelius — noriš iš arčiau ap-žiūréti tą — pasigailék jo, viešpatie! — žmogų, veikiau panašu į dideliausią iškaršusią vištą apsnūdusių perekšlių būryje. Ty-sojo kampe tarp lupenų ir išédų, kuriomis žmonés mêté į ji nuo pat ankstaus ryto, ir džiovino prieš saulę išskéstus spar-nus. Abejingas šios žemės negandams, vos kilsteléjo antikva-rines akis ir kažką suniurzgę savo šnekta, kai tévas Gonsaga iéjo į vidų ir pasisveikino lotyniškai. Kunigui kilo įtarimas, jog čia gali būti koks vylius, kai tik jis pamaté, kad pagau-tasis nesupranta dievo žodžio ir nemoka' pasveikinti jo tarno. Véliau pastebéjo, kad iš arti tasai atrodo be galio panašus į

žmogų: nepakenčiamai smirda nešvarumais, sparnai aplékai parazitais, plunksnos nudraškytos žemės vėjų ir apskritai visa jo vargana povyza neturi nieko bendra su iškilnia ange- lų didybe. Tuomet išėjo iš vištadės ir trumpu pamokslu pers- pejo susirinkusius, kur gali nuvesti patikumas. Priminé, jog velnias, gundydamas neapdairius žmones, turi bjaurų įproj dangstyti karnavalo kaukémis. Irodé, jog angelai atpažista mi toli gražu ne iš sparnų, nes sparnuoti ir paukščiai, ir lēktuval, o kaip jie skiriasi vieni nuo kitų. Vis dėlto pažadėjo kreiptis raštu į vyskupą, kad tas kreiptysi raštu į prima, kad tas kreiptysi raštu į šventajį tévą, idant galutinį sprendimą paskelbtu aukščiausioji instancija.

Bergždžiose širdyse neįsidiegė jo išmintis. Žinia apie pagautą angelą akies mirksniu apléké kraštą, ir po kelių valandų kieme sukosi toks siautulingas verpetas, jog teko iškvieсти žandarus, ir tie, atkišę durtuvus, šiek tiek apramédė minią, vos nesugriovusią Pelajo trobos. Elisendai, kuri net su-kumpo, šluodama šiukšles toje, sakytum, mugėje, staiga dingteléjo išganinga mintis užkelti kiemo vartus ir imti po penkis sentavus nuo kiekvieno, kas nori užeiti ir pamatyti angelą.

Atvažiavo smalsuolių net iš pačios Martinikos. Atvažiavo klajojantis cirkas su skrajojančiu akrobatu, kuris keletą kartų praléké viršum minios, tik niekas nekreipé į jį démesio, nes buvo ne su angelo, o su paprasčiausio žvaigždžių šikšnosparnio sparnais. Ieškodami sveikatos, iš visų Karibų atvažiavo bédiniausi ligoniai: vargana moterélė, nuo mažumés skaičiavusi širdies dūžius ir pristigusi skaičių; ligonis iš Jamaikos, kol gyvas nesumerkęs akių dėl žvaigždžių brazdėjimo; lunatikas, kélésis nakčia ir laužęs dieną pasigamintus daiktus, ir daug šiaipjau menkesnių lagonių. Ir vidury tos maišties, sakytum kilusios skestančiame laive, to grumydymosi, nuo kurio drebéjo žemé, Pelajas ir Elisenda slankiojo laimingi iš nuovargio, nes per nepilną savaitę užpylé pinigais miegamąjį, o piligrimų eilutę vis dar driekési nuo vartų iki pat kito regimojo ploto krašto.

Tik vienas angelas nesikišo į visa tai, kas dėjos aplink. Leido laiką, stengdamasis kuo patogiau susirangyti jam partaisytame lizde; apdujės nuo pragariško karščio, žopsojo 1

alyvines lempesles ir aukų žvakes, piligrimų sustatytas pasieniai. Iš pradžių norėta jį maitinti kamparo kristalais, iš mintingosios kaimynės žniomis, pagrindiniu angelų valgiu, bet jis grėžesi nuo jų su panieka, taip pat nė akies nekreipé į gardžiausius patiekalus, kuriuos nešé jam atgailojančios pa-leistuvės. Niekas nesuprato, kodėl — ar kad buvo senas, ar kad buvo angelas — valgė tiktais aguročių tyre. Vienintelis antgamtinis jo bruožas buvo kantrybė. Ypač iš pat pradžių, kai kapojo jį vištos, medžiodamos žvaigždžių kirmelaites, ap-nikusias jo sparnus, ir kai luošiai plėsė plunksnas, norėdami pridėti jas prie nesveikų sąnarių, ir kai netgi dievobaimin-giausi mėtė į jį akmenis, kad jis atsikelštų ir pasirodytų visu stotu. Tiktai kartą pavyko išjudinti jį iš vietas: nusvilino jam šoną įkaitintu žymekliu veršiams įdaguoti, nes kiauras valan-das gulėjo nekrutėdamas, tad visiems pasirodė, kad miręs. Pabudo išsigandęs, ašarų sklidinomis akimis, sunarnéjo kaž-ką savo nesuprantama šnekta ir suvasnojo sparnais, keldamas debesis vištų mėšlo ir ménulio dulkių ir īvarydamas šioje žemėje neregėtą baimę. Nors daugelis manė, jog pašoko iš skausmo, ne pykčio perimtas, vis dėlto nuo tos valandélés stengési jam nebejyréti, nes diduma piligrimų suprato, kad jis tyso vei-kiau prislégtas ištikusios nelaimės, negu laukia patogios pro-gos sukelti kokį kataklizmą.

Tėvas Gonsaga kaip išmanydamas bandė užkirsti kelią mi-nios savavaliovimui ir nekantriai laukė lemiamo sprendimo apie belaisvio kilmę. Tačiau Romos paštas, matyt, buvo pra-radęs laiko nuojautą. Dienos bėgo, o anie vis teiravosi, ar kar-domasis turi bambą, ar jo kalba bent kiek panaši į araméjų, kiek tokią kaip jis telpa ant smeigtuko smaigilio, ar jis kar-tais néra pats paprasčiausias sparnuotas norvegas¹. Tie laiškai būtų klaidžioję ten ir atgal iki amžių pabaigos, jei apvaizda nebūtų pasirūpinusi atsiusti dar vieną įvyki ir padaryti gálą ilgaskvernių galvosükiui.

Taip jau nutiko tomis dienomis, jog iš visų atrakcionų, ro-domų Karibų mugėse, miestelin buvo atvežtas pats sopulin-giausias: moteris, paversta voru už tai, kad neklausė tévų. Svarbiausia, galéjai ją ne tik pamatyti pigiau negu angelą,

¹ Viduramžių Ispanijoje Norvegija buvo laikoma pasaulio kraštu.

bet ir klausinéti, kaip tai atsitiko, ir tikrinti kiek širdis gėidžia,
kad nekiltų kokių abejonių to kraupaus įvykio tikrumu. Buvo
tai tarantulas didumo sulig avinu su sopolingos mergelės galva.
Viš dėlto gailiausia buvo matyti ne tiek jos neregatę pavida, t_u
kiek nuoširdū sielvartą, kurio perimta pasakojo kuo smulkiau-
siai apie savo nelaimę: dar jaunutė būdama, pabėgo iš na-
mų į vakarėlį, o kai grijo per mišką, visą naktį prašokusi be
tévu žinios, griausminga perkūnija pusiau perskélé dangų, iš
to plyšio tvyktelėjo siera tvoskiąs žaibas, kuris ir pavertė ją
voru. Maitinosi ji vien maltos mésos gumuléliais, kuriuos gal-
lestingos širdys maloningai kišo jai į burną. Išvydus tokią
siaubingą bausmę, sklidiną didžios tiesos apie žmogų, akys
nejučia gręžesi nuo išpuikélio angelo, net nesiteikiančio žvil-
gtelėti į mirtinguosius. Kita vertus, tie keli angelui priskiria-
mi stebuklai iškélė aikštén tam tikrą jo proto sutrikimą, kad
ir stebuklas su neregiu, kuriam išdygo trys nauji dantys, bet
regéjimas némaž nepasitaisė, su paralitiku, kuris negalejo
vaikščioti, bet užtat vos nelaimėjo loterijoje, ir su raupsuo-
tuoju, kuriam iš žaizdų išaugo saulégrąžos. Tie stebuklai, už-
uot teikę kokią viltį, atrodé veikiau žaismingas pokštas ir tem-
dė angelo šlovę, o voru paversta moteris visiškai padarė jai
galą. Štai šitaip tévas Gonsaga suvis išsigydé nuo nemigos, o
Pelajo kiemas vél buvo tuščias, kaip ir tada, kai tris dienas
lijo ir po miegamajų šliaužiojo krabai.

Pelajas su pačia neturéjo kuo skystis. Už surinktus pinigus pasistaté dviaukštį namą su balkonais, su tokiais aukštais slenkščiais, kad žiemą nejsiroptų krabai, ir su grotomis apkaltais langais, kad vidun nejsigautų angelai. Pelajas iširengé už miestelio triušyną ir visiems laikams atsisaké menkos sargo vietas, Elisenda nusipirkо aukštakulnius satino batelius ir devynias galybes taftos suknelių, tokų, kokias anuo metu sekmadieniais vilkéjo dailiausios ponios. Tik į vištide niekas nekreipé démesio. Jei kartais ir laisté ją kreolinu bei smilkino miros sakais, tai anaipolt ne todėl, kad gerbē angelą,—tiesiog noréjo užkirsti kelią užkratul, kuris sparnuoto senio pavidalu slankiojo pakampémis ir dergė naujus namus. Iš pradžių, kai vaikas išmoko vaikščioti, téval žiūréjo, kad jis iš tolo lenktysi vištide. Paskiau užmiršo visus būgstav-

mus ir pamažu apsiprato su užkratu; kol mažiu ikalėsi dantukai, jis žaidė vištadėje, kurios sienos trešo ir virto trūnimi. Angelas žiūréjo į vaiką taip pat abejingai kaip ir į kitus mirtinguosius ir nuolankiai it šuo, praradęs bet kokias illuzijas, kenté jo bjauriausius pokštus. Juodu drauge susirgo vėjarau-piais. Gydytojas, atėjės pas vaiką, nepajégė atsispirti pagundai apžiūrėti angelą ir išgirdo jo širdyje tiek ūžesią, o inkstuose tiek keistų garsų, jog negalėjo atsistebeti, kaip tas dar gyvena. Bet labiausiai jį apstulbino sparnai. Jie taip natūraliai pri-tiko tam, rodos, suvis žmogiškam organizmui, jog gydytojas negalėjo suprasti, kodėl visi kiti žmonės ne sparnuoti.

Vaikui pradėjus lankytis mokyklą, saulė ir lietūs jau seniai buvo niekais pavertę vištadę. Angelas klaidžiojo šen bei ten it dvasia be vietas. Išveji jį su šluota iš miegamoko, o jis, žiūrék, jau virtuvėje. Atrodé, kad jis būna išsyk keliose vietose, tad kilo mintis, jog angelas dvejinasi, užpildo visus namus savo esybe. Galiausiai Elisenda, netekusi kantrybés, prapliupo šaukti, kad, girdi, kokia čia laimė gyventi tame pragare, kur neįmanoma apsiginti nuo angelų. O jis beveik nieko nebevalgė, išblukusios antikvarinės akys taip aptemo, jog vargšelis klupinėjo lygioje vietoje, nusišéręs, su vienu kitu kuokštu aptriūsusiu plunksnų. Pelajas užmetė jam ant pečių gūnią ir maloningai leido miegoti pašiūréje, ir tada tik pastebėjo, kad naktimis jis karščiuoja ir kliedédamas kažką vapa savo senaja norvegų kalba. Tai buvo viena iš nedaugelio valandelių, kai juodu sunerimo, pagalvojo, kad ims ir pasimirs, išmintingoji kaimynė, ir ta nežinojo, ką daryti su negyvais angelais. Vis déltą jis ne tik pergyveno tą sunkiausią jam žiemą, bet sulig pirmaisiais kaitriais saulės spinduliais lyg ir pasijuto geriau.

Daugel dienų gulėjo jis nuošaliame kiemo kampelyje, kur niekas jo nematé, o gruodžio pradžioje ant sparnų pradėjo dygti tvirtos, didelės plunksnos, amžių paukščio plunksnos. Turbūt jis žinojo, kas jam darosi, nes slapstési, kad niekas jo nepastebėtų ir neišgirstų jūreiviškų dainų, kurias niūniuodavo po žvaigždėtu dangumi. Vieną rytą, Elisendai bepjaustant pie-tums svogūną, virtuvén pūstelėjo lyg iš atviros jūros atskri-jęs vėjo gūsis. Elisenda persisvérē pro langą ir pamatė angelą

bandant pakilti. Buvo jis toks nerangus, jog išrausė gilią va-
gą tarp daržovių lysvių ir vos nenugriovė pašiūrės, modamas
sparnais, kurie tik mirgėjo saulėje, neužgriebdami oro. Sta-
ga jis pakilo. Elisenda lengviau atsikvėpė — tiek dėl savečių, tiek ir
dėl jo,— išvydusi, kaip jis skrenda viršum galinių trobų, sun-
kiai it senas grifas plasnodamas sparnais. Matė ji, kol pjaus-
tė svogūną, matė net tada, kai jo negalėjo matyti, nes tuo-
met jis buvo jau nebe gédos démė jų gyvenime, o tik įsivaiz-
duojamas taškelis jūros toliuose.

F
skam-
nyne
lia g-
nis š-
tojo
kiniu-
batus
Išsitr-
lemp-

K
praka-
blaus
kniūp-
jų d-
Ant
Šalia
kytes
gimę
medi-
vo s-
kuite
nusa
rank
nutil

N
lėti,
jus.
tomos
čiu
čiūž-
vyria